

V Bruseli 13. 3. 2020
COM(2020) 112 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE,
RADE, EURÓPSKEJ CENTRÁLNEJ BANKE, EURÓPSKEJ INVESTIČNEJ BANKE
A EUROSKUPINE**

Koordinovaná hospodárska reakcia na vypuknutie nákazy COVID-19

1. Úvod

COVID-19, bežne známy ako koronavírus, predstavuje pre občanov, spoločnosti a ekonomiky závažný stav ohrozenia verejného zdravia. Potom, ako sa pandémia rozšírila z Číny, vyvolala infekcie vo všetkých členských štátoch. Zatiaľ čo najviac postihnuté je Taliansko, počet prípadov vo všetkých členských štátoch narastá a situácia sa rýchlo vyvíja. Pandémia podrobuje jednotlivcov aj spoločnosti veľkej záťaži a vyvíja nesmierny tlak na systémy zdravotnej starostlivosti. Naša reakcia musí byť spoločná, aby sme spomalili šírenie nákazy, posilnili odolnosť našich systémov zdravotnej starostlivosti, aby dokázal pomáhať tým, ktorí to potrebujú, a pokročili v oblasti výskumu a vývoja.

Vypuknutie nákazy koronavírusom má závažný spoločenský vplyv a ľudský rozmer, pričom zároveň predstavuje veľký hospodársky otras pre Úniu, ktorý je nutné riešiť rozhodnými koordinovanými ekonomickými opatreniami. Šírenie vírusu spôsobuje narušenie globálnych dodávateľských reťazcov, volatilitu na finančných trhoch, náhle výkyvy v dopyte spotrebiteľov a má negatívne účinky v takých kľúčových sektoroch, ako je cestovanie a cestovný ruch. Európske akciové trhy sa oproti situácii z polovice februára prepadli o približne 30 %, čo je najvýraznejší mesačný pokles od začiatku finančnej krízy v roku 2008, a stále panuje veľká neistota, pokiaľ ide o vývoj nákazy v nasledujúcich týždňoch a mesiacoch.

Tento stav ohrozenia verejného zdravia dokážeme zvládnuť, len ak budeme postupovať solidárne a koordinovane naprieč celou Európou. Krajiny, regióny, mestá a občania musia konať solidárne, aby sme zabránili šíreniu vírusu, pomohli pacientom a čelili hospodárskym stratám. V tomto kontexte je potrebný súbor kľúčových opatrení a konzistentný a jednoznačný spoločný prístup. **Kľúčová je úzka spolupráca medzi všetkými príslušnými aktérmi.**

Komisia na prekonanie tejto krízy plne využije všetky nástroje, ktoré má k dispozícii. Okrem úsilia, ktoré vyvíjame v oblasti koordinácie a usmerňovania, a opatrení na obmedzenie šírenia vírusu Komisia prijíma opatrenia na zabránenie a zmiernenie sociálno-ekonomických dôsledkov pandémie. Ide o integritu jednotného trhu a všeobecnejšie o zachovanie výrobných a distribučných hodnotových reťazcov, aby sa zaistilo potrebné zásobovanie pre naše systémy zdravotnej starostlivosti. Ide o podporu ľudí, aby sa zaistilo, že pandémia neprímerane nezasiahne ich príjmy a pracovné miesta. Ide o podporu podnikov, najmä malých a stredných podnikov (MSP). Ide aj o zabezpečenie likvidity nášho finančného sektora o to, aby sme opatreniami na všetkých úrovniach zabránili hroziacej recesii. Napokon ide o to, aby sa pre členské štáty zabezpečil taký rámec, ktorý im umožní konať rozhodným a koordinovaným spôsobom. V skratke ide o prípravu na rýchle zotavenie sa z tohto hospodárskeho otrasu.

V tomto oznámení je načrtnutá okamžitá reakcia Komisie na zmiernenie hospodárskeho vplyvu COVID-19. Zatiaľ čo dnes oznámené opatrenia sa zameriavajú na najbezprostrednejšie výzvy, musíme si uvedomiť, že situácia sa každým dňom mení a vyvíja. Komisia bude úzko spolupracovať s Európskym parlamentom, Radou, Európskou investičnou bankou (EIB) a členskými štátmi na rýchлом zavedení týchto opatrení a je pripravená prijať všetky ďalšie nevyhnutné iniciatívy. Komisia tiež podporuje medzinárodnú reakciu na vysporiadanie sa s globálnymi sociálno-ekonomickými dôsledkami pandémie prostredníctvom multilaterálneho rámca, pričom osobitná pozornosť sa venuje partnerským krajinám so zraniteľnými systémami zdravotnej starostlivosti.

2. SOCIÁLNO-EKONOMICKÉ DÔSLEDKY

Pandémia COVID-19 predstavuje pre globálne a európske hospodárstvo závažný otras. Už dnes sa prejavil významný negatívny hospodársky vplyv na Európu, aspoň pre prvú polovicu tohto roka a pravdepodobne aj dlhšie, ak opatrenia zamerané na zamedzenie šírenia nákazy nebudú účinné¹. Rast reálneho HDP v roku 2020 môže v dôsledku COVID-19 klesnúť hlboko pod nulu alebo byť dokonca výrazne záporný, takže pre zmiernenie hospodárskych dôsledkov má kľúčový význam koordinovaná hospodárska reakcia inštitúcií EÚ a členských štátov.

Tento otras zasahuje hospodárstvo rôznymi spôsobmi:

- otras vyplývajúci z počiatočnej recesie v Číne v prvom štvrtroku 2020;
- otras na strane ponuky v európskom a celosvetovom hospodárstve vyplývajúci z narušenia dodávateľských reťazcov a neprítomnosti na pracovisku;
- otras na strane dopytu v európskom a celosvetovom hospodárstve spôsobený nižším dopytom zo strany spotrebiteľov a negatívnym vplyvom neistoty na investičné plány,
- a napokon iv) vplyv obmedzení likvidity v prípade podnikov.

Otras bude prechodný, ale musíme pracovať spoločne na tom, aby bol čo najkratší a najobmedzenejší a aby našim hospodárstvám nespôsobil trvalé škody. Do budúcnosti bude miera negatívneho výhľadu závisieť od viacerých parametrov, ako nedostatočné dodávky kritických materiálov, účinnosť opatrení na obmedzenie šírenia nákazy, prerušenie výroby v závodoch EÚ, stratené pracovné dni v spoločnostiach a vo verejných správach a účinky dopytu (napr. obmedzenia mobility, zrušenie cestovných služieb).

Členské štáty musia byť ostražité a používať všetky nástroje dostupné na úrovni Únie a na vnútroštátnej úrovni, aby sa zabránilo strate kritických aktív a technológií, ku ktorej by mohlo dôjsť v dôsledku súčasnej krízy. Zahŕňa to také nástroje, ako vnútroštátne bezpečnostné skríningy a iné nástroje súvisiace s bezpečnosťou. Komisia bude členské štáty usmerňovať pred tým, ako sa začne uplatňovať nariadenie o preverovaní priamych zahraničných investícií.

Ako sa COVID-19 šíri a zasahuje veľké časti obyvateľstva po celom svete a v členských štátoch, jeho hospodárske účinky sú značné a každým dňom rastú. Účinky možno cítiť v celom hospodárstve, a najmä v situáciách, keď je nevyhnutné uzavrieť oblasti, aby sa zabránilo šíreniu pandémie. Opatrenia prijaté na obmedzenie šírenia vírusu na miestnej a vnútroštátnej úrovni môžu ovplyvniť ponuku aj dopyt. Negatívny dopyt je konkrétne dôsledkom opatrení, ktoré vlády musia zavádzať s cieľom obmedziť šírenie vírusu a ktoré ovplyvňujú súkromné, profesionálne a spoločenské životy. Dnes sú najviac postihnutými sektormi zdravotnícky sektor, cestovný ruch, doprava, a to hlavne letecký priemysel.

Pandémia COVID-19 má vplyv na svetové finančné trhy. Koncom februára sa svetové akciové trhy a trhy s inými vysokorizikovými aktívami hlboko prepadli z dôvodu masového „úniku aktérov do bezpečia“. Z dôvodu vyššieho dopytu bol zároveň zaznamenaný výrazný nárast cien aktív, ktoré ľudia považujú za bezpečné investície: výnosy zo štátnych dlhopisov USA („bezpečné finančné aktívum poslednej inštancie“) prudko klesli. Ceny akcií všeobecne klesli, a to na celom svete. Rozpätia štátnych dlhopisov zraniteľnejších členských štátov sa zvýšili. Výnosy z neinvestičného stupňa podnikových dlhopisov sa výrazne zvýšili.

¹ Pozri prílohu 1.

Vzhľadom na makroekonomický a finančný vplyv COVID-19 by sa odpoveď hospodárskej politiky mala prijať rázne a koordinovane, aby sa dosiahli tieto ciele:

- Prispieť k záchrane životov. Zabezpečiť potrebné výdavky na zásobovanie a investície na obmedzenie šírenia vírusu a riešenie pandémie.
- Zaistiť ochranu pracujúcich (vrátane samostatne zárobkovo činných osôb) v Európe pred stratou príjmov a potrebnú podporu a finančnú likviditu pre najviac postihnuté spoločnosti (najmä MSP) a hospodárske odvetvia.
- Zmierniť vplyv na celkové hospodárstvo prostredníctvom všetkých dostupných nástrojov EÚ a plného využitia rámca flexibility EÚ pre opatrenia členských štátov.

3. ZABEZPEČENIE SOLIDARITY NA JEDNOTNOM TRHU

3.1. DODÁVKY LEKÁRSKEHO VYBAVENIA

Jednotný trh je stredobodom záujmu Európskej únie. V čase krízy je to práve nástroj solidarity, ktorý zabezpečuje, že sa nevyhnutný tovar potrebný na zmiernenie zdravotných rizík spojených s vypuknutím nákazy dostane ku všetkým tým, ktorí ho potrebujú. Tým, že jednotný trh zaisťuje dostupnosť týchto výrobkov v celej EÚ, prispieva k ochrane nášho zdravia. Jednostranné vnútroštátne obmedzenia voľného pohybu základných potrieb pre systémy zdravotnej starostlivosti vytvárajú významné prekážky a dramaticky postihujú kapacitu členských štátov zvládnuť vypuknutie nákazy COVID-19.

Je nevyhnuté, aby vnútroštátne opatrenia sledovali hlavný cieľ ochrany zdravia v duchu európskej solidarity a spolupráce. Niektoré členské štáty už prijali alebo pripravujú vnútroštátne opatrenia, ktoré majú vplyv na vývoz liekov a osobných ochranných prostriedkov, ako sú ochranné okuliare, ochranné rúška, rukavice, chirurgické kombinézy a plášte. Takéto opatrenia môžu spôsobiť, že sa takýto nevyhnutný tovar nedostane k tým, ktorí ho potrebujú najviac, najmä k zdravotníckym pracovníkom, tímom zasahujúcim v teréne a pacientom v postihnutých oblastiach celej Európy. Spôsobujú reťazové reakcie: členské štáty prijímajú opatrenia na zmiernenie vplyvu opatrení prijatých inými členskými štátmi.

V krátkom časovom horizonte sa obmedzenia rozšírili na čoraz väčší sortiment výrobkov, od osobných ochranných prostriedkov a najnovšie až po lieky. Obmedzenia vývozu nezohľadňujú integrované dodávateľské reťazce. Vytvárajú prekážky vo výrobe základných dodávok zadržiavaním vstupných materiálov v príslušných členských štátoch. Narúšajú logistiku a distribučné reťazce, ktoré sa spoliehajú na centrálné sklady. Podporujú reakcie vedúce k hromadeniu zásob v dodávateľskom reťazci. V konečnom dôsledku opätovne zavádzajú vnútorné hranice v čase, keď je solidarita medzi členskými štátmi najpotrebnejšia.

Príloha 2 usmerňuje členské štáty v otázke, ako zaviesť primerané kontrolné mechanizmy na zaistenie bezpečnosti dodávok po celej Európe². Zmluva členským štátom za určitých prísnych podmienok umožňuje odklon od pravidiel jednotného trhu. Všetky vnútroštátne reštriktívne opatrenia prijaté na základe článku 36 ZFEÚ na ochranu zdravia a života ľudí musia byť opodstatnené, t. j. musia byť vhodné, potrebné a primerané vzhľadom na uvedené ciele, takže musia zabezpečovať primerané dodávky relevantným osobám a predchádzať akémukoľvek spôsobovaniu či zhoršovaniu nedostatku tovaru, ktorý sa považuje za základný – napríklad osobných ochranných prostriedkov, zdravotníckych pomôcok alebo liekov a liečiv. Akékoľvek plánované vnútroštátne opatrenie obmedzujúce prístup k zdravotníckemu a ochrannému vybaveniu sa musí oznámiť Komisii, ktorá o tom informuje ostatné členské štáty.

² Pozri prílohu 2.

Opatrenia, ktoré boli doteraz oznámené Komisii, sa posudzovali s ohľadom na zabezpečenie toho, aby sa nevyhnutný tovar dostal k tým, ktorí ho najviac potrebujú. Komisia sa týmto prípadom venuje prednostne a podporuje členské štáty pri náprave akéhokoľvek takéhoto opatrenia. Ak členské štáty svoje pravidlá dostatočne neprispôbia, Komisia podnikne právne kroky.

Niektoré vnútroštátne opatrenia bránia vývozu základných dodávok do tretích krajín, pričom konečným cieľom je chrániť funkčnosť zdravotníckych systémov EÚ. Ak by vývoz do tretích krajín ohrozil reakciability EÚ na nákazu COVID-19, Komisia môže prijať opatrenia a zaviesť systém povoľovania vývozu určitých produktov.

Komisia podniká všetky kroky potrebné na zabezpečenie primeranej dodávky ochranných prostriedkov v celej Európe. Vzhľadom na ich súčasný celosvetový nedostatok začala Komisia zrýchlený postup spoločného obstarávania s 26 členskými štátmi. Komisia prijíma ako ďalšiu bezpečnostnú sieť opatrenie v rámci mechanizmu EÚ v oblasti civilnej ochrany (rescEU), aby Únia takéto prostriedky nakúpila. To by mohlo viesť k prvým nákupom do začiatku apríla, ak ich členské štáty schvália. Komisia predkladá aj odporúčanie Komisie o postupoch posudzovania zhody a dohľadu nad trhom v kontexte nákazy COVID-19. Umožní to najmä posilniť dodávky určitých typov vybavenia, ako sú jednorazové rúška.

Je kľúčové konať spoločne, otvorene a transparentne s cieľom zabezpečiť výrobu, skladovanie, dostupnosť a racionálne využívanie zdravotníckych ochranných prostriedkov a liekov v EÚ. Komisia oslovila dodávateľov s cieľom vyhodnotiť nedostatky a požiadala ich o okamžité posilnenie výroby. Spolu s členskými štátmi a Európskou agentúrou pre lieky Komisia zároveň zostavila výkonnú riadiacu skupinu, ktorá má za úlohu monitorovať potenciálny nedostatok liekov v dôsledku COVID-19. Okrem toho monitoruje situáciu v kontexte Koordinačnej skupiny pre zdravotnícke pomôcky (MDCG) – aj pokiaľ ide o dostupnosť a výkonnosť rôznych diagnostických pomôcok a spoluprácu pri rôznych vnútroštátnych prístupoch k diagnostickým testom.

3.2. DOPRAVA

Vypuknutie nákazy COVID-19 má zásadný vplyv aj na naše dopravné systémy. Európske dodávateľské reťazce sú úzko prepojené. Spojenia zabezpečuje rozsiahla sieť služieb nákladnej dopravy. Prerušenia týchto tokov tovaru spôsobujú značné hospodárske škody.

Nákaza už výrazne zasiahla medzinárodný i európsky sektor leteckej dopravy. Situácia sa naďalej každým dňom zhoršuje. Očakáva sa, že doprava bude v nadchádzajúcich týždňoch ďalej ochabovať. Komisia chce pomôcť zmierniť dosah tejto infekcie, a tak predkladá cieleňé právne predpisy, ktoré majú dočasne odľahčiť letecké spoločnosti od povinností spojených s využívaním prevádzkových intervalov v súlade s legislatívou EÚ. Toto dočasné opatrenie po vstupe do platnosti umožní leteckým spoločnostiam prispôbiť svoje kapacity vzhľadom na klesajúci dopyt spôsobený koronavírusom.

Pozemné dodávateľské reťazce výrazne zasiahlo zavedenie zákazov vstupu na hraniciach a obmedzenia pre vodičov vstupujúcich do určitých členských štátov. Má to vplyv na všetky tovary, no najmä na dodávky kritických materiálov a tovaru podliehajúceho skaze, a keďže väčšina podnikov v sektore sú MSP, tento vplyv je okamžitý a závažný.

Komisia pri všetkých spôsoboch dopravy spolupracuje s členskými štátmi na riešeníach, ktoré zaručia hospodársku kontinuitu, tok tovaru a funkčnosť dodávateľského reťazca, ochranu nevyhnutného cestovania a fungovanie vnútorného trhu i bezpečnosť dopravy.

3.3. CESTOVNÝ RUCH

Tlak na odvetvie cestovného ruchu EÚ je bezprecedentný Musí čeliť výraznému prepadu počtu medzinárodných návštevníkov (hromadné rušenie a pokles rezervácií napríklad u amerických, čínskych, japonských a juhokórejských turistov). Zároveň ho zasahuje spomaľovanie cestovania v rámci členských štátov a EÚ, najmä pre rastúce obavy občanov EÚ z cestovania a/alebo regionálne preventívne bezpečnostné opatrenia. Tento celkový pokles súkromných i služobných ciest postihuje najmä malé a stredné podniky. Narušenie cestovania v rámci členských štátov a EÚ (ktoré predstavuje 87 % prichádzajúcich turistov) od konca februára situáciu ešte zhoršuje. Osobitne zasiahnutý je sektor veľtrhov a kongresov, kde sa v prvom štvrtroku 2020 v Európe zrušilo alebo odložilo 220 podujatí. Narastajúci tlak v dôsledku vypuknutia nákazy COVID-19 a opatrení na obmedzenie jeho šírenia postihol aj ďalšie súvisiace sektory – napríklad stravovanie a občerstvenie, vzdelávacie alebo kultúrne činnosti.

Komisia v kontakte s členskými štátmi, medzinárodnými orgánmi a kľúčovými profesijnými komorami EÚ monitoruje situáciu a koordinuje podporné opatrenia.

4. MOBILIZÁCIA ROZPOČTU EÚ A SKUPINY EURÓPSKEJ INVESTIČNEJ BANKY

4.1. OPATRENIA NA POSILNENIE LIKVIDITY: PODPORA FIRIEM, ODVETVÍ A REGIÓNOV

V záujme okamžitej pomoci ťažko zasiahnutým malým a stredným podnikom **sa použijú existujúce nástroje rozpočtu EÚ na ich podporu poskytnutím likvidity**, čím sa doplnia opatrenia prijaté na vnútroštátnej úrovni.

Z rozpočtu EÚ sa v najbližších týždňoch sprístupní 1 miliarda EUR vo forme záruky Európskeho investičného fondu (EIF) na podporu financovania prevádzkového kapitálu v objeme zhruba 8 miliárd EUR, čo podporí minimálne 100 000 európskych MSP a spoločností so strednou kapitalizáciou³.

Táto podpora sa bude poskytovať prostredníctvom existujúcich nástrojov programov EIF na podporu investícií. Pôžičky sa v medziach platnej legislatívy presmerujú na úverové nástroje prevádzkového kapitálu so splatnosťou 12 a viac mesiacov. Posilnia sa predovšetkým úverové záruky v rámci programu COSME (Program EÚ pre konkurencieschopnosť MSP), ako aj Záruky InnovFin pre MSP v rámci programu Horizont 2020, aby banky sprístupňovali preklenovacie financovanie mikropodnikom, MSP a spoločnostiam so strednou kapitalizáciou. Tieto nástroje v nadchádzajúcich týždňoch doplní 750 miliónov EUR z Európskeho fondu pre strategické investície (EFSI). Navyše sa v rámci ďalšieho osobitného opatrenia z EFSI poskytne do EIF ďalších 250 miliónov EUR na rýchle nasadenie podpory MSP v koordinácii s národnými podpornými bankami EÚ.

Okrem toho sa pre zasiahnuté firmy z tých istých nástrojov zavedú úverové prázdniny, ktoré odľahčia ich finančnú situáciu. Členské štáty by mali podľa okolností plne využiť existujúce finančné nástroje štrukturálnych fondov na riešenie potrieb financovania a čo najviac využívať štrukturálne fondy v spojení s novými finančnými nástrojmi. Komisia je pripravená im v tom pomôcť.

³ Podpora z príslušných zdrojov sa použije takto:

- 500 miliónov EUR zo záruky EÚ z EFSI sa prideli na úverové záruky programu COSME a sprístupní v najbližších týždňoch,
- 100 miliónov EUR zo záruky EÚ z EFSI sa prideli na Záruku InnovFin pre MSP a sprístupní v najbližších týždňoch,
- 250 miliónov EUR už je k dispozícii v rámci nástroja EFSI na podporu infraštruktúry a inovácie; tie sa presmerujú na podporu nástrojov pre MSP, podľa možnosti v koordinácii národnými podpornými bankami EÚ,
- 150 miliónov EUR v rámci nástroja EFSI na podporu MSP sa z nástrojov na podporu dlhodobých špecifických intervencií prerozdeli na krátkodobejšie opatrenia s rýchlejšim účinkom.

Komisia naďalej úzko spolupracuje so skupinou EIB a s Európskou bankou pre obnovu a rozvoj a vyžiada si od nich okamžité opatrenia na prioritizáciu odvetví, produktov a nástrojov, ktoré zabezpečia najefektívnejšiu a najvplyvnejšiu podporu postihnutým podnikom; zároveň od nich bude žiadať intenzívnu koordináciu s ostatnými partnermi v reakcii na vývoj situácie.

ZACHOVANIE LIKVIDITY V HOSPODÁRSTVE – BANKOVNÍCTVO

Bankovníctvo zohrá v riešení vplyvov nákazy COVID-19 kľúčovú rolu, keďže cez neho prúdia do ekonomiky úvery. Ak sa tok bankových úverov výrazne obmedzí, hospodárska činnosť sa prudko spomalí a spoločnosti budú mať problém vyplatiť dodávateľov i zamestnancov. Podiely kapitálu v bankách sa v posledných rokoch výrazne zlepšili – banky sú menej zadlžené a znížila sa aj ich miera spoliehania na niekedy volatilné krátkodobé financovanie.

Banky musia mať dostatočnú likviditu na poskytovanie pôžičiek svojim zákazníkom. Komisia berie na vedomie rozhodnutia ECB o menovej politike z 12. marca 2020.

Banky musia byť schopné túto dodatočnú likviditu využiť na to, aby podnikom a domácnostiam podľa potreby poskytovali nové úvery. Komisia berie na vedomie vyhlásenia jednotného mechanizmu dohľadu a Európskeho orgánu pre bankovníctvo (EBA) o opatreniach na zmiernenie vplyvu nákazy COVID-19 na sektor bankovníctva, ktoré boli prijaté 12. marca, a vyzýva príslušné orgány, aby vo vzájomnej súčinnosti bližšie špecifikovali, ako čo najlepšie využiť flexibilitu, ktorú rámec EÚ ponúka.

Rámec EÚ umožňuje národným vládam, aby v prípade potreby poskytli bankám podporu formou štátnych záruk, ak majú ťažkosti s prístupom k likvidite. Hoci sa v súčasnosti nejaví, že by banky čelili akýmkoľvek likviditným problémom, pre niektoré z nich by k takejto situácii mohlo dôjsť, ak by sa kríza výrazne zhoršila. Vtedy by si takéto banky nedokázali udržať schopnosť poskytovať úvery do ekonomiky.

Pomoc členských štátov bankám podľa článku 107 ods. 2 písm. b) ZFEÚ na náhradu priamej škody spôsobenej vypuknutím nákazy COVID-19 (pozri bližšie vysvetlenie vyššie) nemá za cieľ zachovať ani prinavrátiť životaschopnosť, likviditu či solventnosť niektorej inštitúcie alebo subjektu. Takáto pomoc by sa teda nepovažovala za mimoriadnu verejnú finančnú podporu.

4.2. ZMIERNENIE VPLYVU NA ZAMESTNANOSŤ

V prípade prerušenia výroby alebo poklesu predaja sú potrebné osobitné opatrenia na zmiernenie vplyvu na zamestnanosť jednotlivcov a na najviac zasiahnuté odvetvia. Ak je to možné, musíme pracovníkov ochrániť pred nezamestnanosťou a stratou príjmov, pretože by sa nemali stať obeťami vypuknutia nákazy. Vo viacerých členských štátoch sa ako účinné osvedčili režimy skráteného pracovného času, ktoré umožňujú dočasné skrátenie pracovného času a zároveň podporujú príjmy pracovníkov. V súčasnosti má takýto režim zavedený 17 členských štátov. Mohlo by byť užitočné tieto režimy rozšíriť v celej EÚ. Okrem toho môže na podporu príjmu domácností slúžiť dočasné predĺženie nemocenskej dávky alebo zmeny v systéme dávok v nezamestnanosti. Vplyv nákazy by mohla tlmiť aj podpora telepráce.

Tam, kde je to možné, je EÚ pripravená podporovať členské štáty pri zmiernovaní vplyvu na pracovníkov. Európska únia im už pomáha pri predchádzaní nezamestnanosti a boji proti nej napríklad prostredníctvom štrukturálnych fondov EÚ, ako je Európsky sociálny fond, a novej investičnej iniciatívy v reakcii na koronavírus, ktorá sa uvádza ďalej.

Komisia okrem toho urýchli prípravu svojho legislatívneho návrhu európskeho systému zaistenia v nezamestnanosti. Cieľom tejto iniciatívy je podporiť tých, ktorí pracujú, a chrániť tých, ktorí prišli o prácu v dôsledku veľkých otrasov, ako aj znížiť tlak na vnútroštátne verejné financie, čím sa posilní sociálny rozmer Európy a zvýši jej súdržnosť. Tento systém by sa upriamil najmä na podporu vnútroštátnych politík zameraných na zachovanie pracovných miest a zručností, napríklad prostredníctvom režimov skráteného pracovného času, a/alebo na uľahčenie prechodu nezamestnaných ľudí z jedného zamestnania do druhého.

4.3. INVESTIČNÁ INICIATÍVA V REAKCII NA KORONAVÍRUS

Dnešnou „**investičnou iniciatívou v reakcii na koronavírus**“ (CRII) Komisia navrhuje, aby sa 37 miliárd EUR v rámci politiky súdržnosti zacieleno na vypuknutie nákazy COVID-19 a aby sa v plnom rozsahu implementovali v roku 2020 prostredníctvom výnimočných a zrýchlených postupov.

Na tento účel Komisia navrhuje, že sa tento rok vzdá svojej povinnosti požiadať o vrátenie nevyužitých prostriedkov predbežného financovania v rámci európskych štrukturálnych a investičných fondov, ktoré v súčasnosti držia členské štáty. Prostriedky predstavujúce 8 miliárd EUR z rozpočtu EÚ budú môcť členské štáty použiť na doplnenie štrukturálnych finančných prostriedkov vo výške 29 miliárd EUR v celej EÚ. Tým sa objem investícií v roku 2020 efektívne zvýši.

Okrem toho by na boj proti kríze malo byť plne oprávnené využitie až 28 miliárd EUR z doteraz nepridelených prostriedkov zo štrukturálnych fondov v rámci existujúcich vnútroštátnych balíkov vrátane príspevkov členských štátov, čím sa členským štátom poskytnú potrebné zdroje financovania.

Komisia zriadi osobitnú skupinu na najvyššej úrovni, ktorá bude spolupracovať s členskými štátmi s cieľom zabezpečiť, aby sa na tomto základe mohli v priebehu niekoľkých týždňov podniknúť opatrenia.

Kľúčovým prvkom návrhu je, že všetky potenciálne výdavky na boj proti nákaze COVID-19 sú oprávnené na financovanie v rámci štrukturálnych fondov od 1. februára 2020, aby členské štáty mohli prostriedky na boj proti nákaze čo najrýchlejšie použiť. Komisia ďalej navrhuje,

aby sa umožnilo zjednodušené presúvanie významných súm finančných prostriedkov v rámci programov. Tieto opatrenia by mali všetkým členským štátom umožniť, aby si v nadchádzajúcich týždňoch opätovne stanovili priority a usmernili podporu tam, kde to je najviac potrebné, a to najmä:

- poskytovanie podpory systému zdravotnej starostlivosti, napr. prostredníctvom financovania zdravotníckeho vybavenia a liekov, testovania a liečebných zariadení, prevencie chorôb, elektronického zdravotníctva, poskytovania ochranného vybavenia, zdravotníckych pomôcok, prispôsobenia pracovného prostredia v sektore zdravotnej starostlivosti a zabezpečenia prístupu k zdravotnej starostlivosti pre zraniteľné skupiny,
- poskytovanie likvidity podnikateľským subjektom s cieľom riešiť krátkodobé finančné otrasy spojené s krízou spôsobenou koronavírusom, ktoré zahŕňa napr. prevádzkový kapitál v MSP na riešenie strát spôsobených krízou, pričom osobitná pozornosť sa venuje odvetviam, ktoré sú obzvlášť ťažko zasiahnuté,
- dočasná podpora vnútroštátnych režimov skráteného pracovného času, ktoré pomáhajú zmierniť šok, v kombinácii s opatreniami na zvýšenie zručností a rekvalifikáciou.

Ak bude potrebné programy upraviť, Komisia bude úzko spolupracovať s vnútroštátnymi a regionálnymi orgánmi s cieľom zefektívniť a urýchliť príslušné postupy, pričom sa bude prihliadať na vplyv, ktorý bude mať kríza spôsobená koronavírusom na administratívnu kapacitu členských štátov.

Maximalizácia vplyvu investičnej iniciatívy v reakcii na koronavírus závisí od toho, či členské štáty zabezpečia rýchle vykonanie týchto opatrení, ako aj od rýchlej reakcie spoluzákondarcov. Vzhľadom na mimoriadne okolnosti Komisia vyzýva Radu a Európsky parlament, aby tento návrh Komisie urýchlene schválili.

Komisia zároveň okamžite osloví najviac dotknuté členské štáty s cieľom začať s prípravou vykonávania iniciatívy. Komisia takisto podporí členské štáty pri optimálnom využívaní flexibility, ktorá už v rámci programov EÚ existuje. Členské štáty sa vyzývajú, aby na účely koordinácie vymenovali vysokého predstaviteľa na úrovni vlády a vysokého štátneho úradníka.

Komisia okrem toho v rámci tejto iniciatívy navrhuje rozšíriť rozsah pôsobnosti **Fondu solidarity EÚ** o krízy v oblasti verejného zdravia. V roku 2020 je k dispozícii maximálne 800 miliónov EUR.

Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii by sa mohol takisto mobilizovať na podporu prepustených pracovníkov a samostatne zárobkovo činných osôb. V roku 2020 je k dispozícii maximálne 179 miliónov EUR.

5. ŠTÁTNA POMOC

Vzhľadom na obmedzenú veľkosť rozpočtu EÚ bude hlavná fiškálna reakcia na koronavírus pochádzať z národných rozpočtov členských štátov. Pravidlá štátnej pomoci EÚ umožňujú členským štátom prijať rýchle a účinné opatrenia na podporu občanov a spoločností, najmä MSP, ktoré čelia hospodárskym ťažkostiam spôsobeným vypuknutím nákazy COVID-19. Zároveň sa nimi zabezpečí, že sa štátna pomoc účinne dostane do tých spoločností, ktoré ju potrebujú, a zabráni sa škodlivým pretekom v poskytovaní dotácií, v ktorých členské štáty s lepšou finančnou situáciou môžu predbehnúť susedné krajiny na úkor súdržnosti v rámci EÚ.

Členské štáty môžu navrhnúť dostatočné podporné opatrenia v súlade s existujúcimi pravidlami štátnej pomoci⁴.

- Po prvé, členské štáty sa môžu rozhodnúť prijať opatrenia uplatniteľné na všetky spoločnosti, napríklad dotácie na mzdy, pozastavenie platieb dane z príjmu právnických osôb a dane z pridanej hodnoty alebo sociálne príspevky. Tieto opatrenia priamo a efektívne zmierňujú finančné zaťaženie spoločností. Nepatria do rozsahu pôsobnosti kontroly štátnej pomoci a môžu byť zavedené členskými štátmi okamžite bez účasti Komisie.
- Po druhé, členské štáty môžu poskytnúť finančnú podporu priamo spotrebiteľom, napríklad za zrušené služby alebo cestovné lístky, ktoré príslušné subjekty neuhrádzajú. Tieto opatrenia takisto nepatria do rozsahu pôsobnosti kontroly štátnej pomoci a môžu byť zavedené členskými štátmi okamžite bez účasti Komisie.
- Po tretie, pravidlá štátnej pomoci založené na článku 107 ods. 3 písm. c) ZFEÚ umožňujú členským štátom, pod podmienkou súhlasu Komisie, naplniť akútne potreby likvidity a podporiť spoločnosti, ktorým v dôsledku vypuknutia nákazy COVID-19 hrozí konkurz.
- Po štvrté, článok 107 ods. 2 písm. b) ZFEÚ umožňuje členským štátom, pod podmienkou súhlasu Komisie, odškodniť podniky za škody, ktoré utrpeli za mimoriadnych okolností, ako sú tie, ktoré sú spôsobené vypuknutím nákazy COVID-19. Patria sem opatrenia na kompenzáciu podnikov v odvetviach, ktoré boli obzvlášť zasiahnuté (napr. doprava, cestovný ruch a stravovacie služby), a opatrenia na kompenzáciu organizátorov zrušených podujatí za škody vzniknuté v dôsledku vypuknutia nákazy.
- Po piate, toto môže byť doplnené rôznymi dodatočnými opatreniami, napríklad na základe nariadenia *de minimis*⁵ a všeobecného nariadenia o skupinových výnimkách⁶, ktoré môžu členské štáty zaviesť okamžite bez účasti Komisie.

Vzhľadom na charakter a rozsah nákazy COVID-19 v Taliansku a jeho vplyv je v súčasnosti možné uplatniť článok 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ. Komisia tak môže schváliť dodatočné vnútroštátne podporné opatrenia na nápravu vážnej poruchy fungovania v hospodárstve členského štátu, ktoré podľa Komisie v súčasnosti v Taliansku nastalo. Pri dosahovaní tohto záveru Komisia zvažovala súbor ukazovateľov, okrem iného očakávaný pokles HDP, uloženie prísnych verejných opatrení vrátane zákazu podujatí, zatvorenia škôl, obmedzenia pohybu, obmedzenia týkajúceho sa systému verejného zdravotníctva, ako aj zrušenie letov a obmedzenie cestovania uloženého inými krajinami.

⁴ Podrobnosti o rôznych druhoch nástrojov sú uvedené v prílohe 3.

⁵ Podľa nariadenia *de minimis* [nariadenie (EÚ) č. 1407/2013 z 18. decembra 2013 o uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie na pomoc *de minimis*] nepredstavujú granty do výšky 200 000 EUR počas obdobia 3 rokov štátnu pomoc. V sektore cestnej nákladnej dopravy je prahová hodnota na obdobie troch rokov 100 000 EUR. Prahová hodnota pre poľnohospodárstvo je 25 000 EUR a pre rybárstvo predstavuje 30 000 EUR.

⁶ Nariadenie Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014.

Podobný prístup sa uplatní aj v rámci posúdenia Komisie týkajúceho sa použitia článku 107 ods. 3 písm. b) v prípade iných členských štátov, pokiaľ ide o vplyv nákazy COVID-19 na ich hospodárstvo. Situácia sa každý deň mení a vyvíja. V blízkej spolupráci s členskými štátmi Komisia neustále monitoruje situáciu v celej EÚ. Komisia pripravuje osobitný právny rámec podľa článku 107 ods. 3 písm. b) ZFEÚ, ktorý sa má prijať v prípade potreby. V minulosti sa k nemu pristúpilo v jednom výnimočnom prípade počas finančnej krízy v roku 2008, keď Komisia v roku 2009 prijala dočasný rámec⁷.

Komisia zaviedla všetky potrebné procedurálne zjednodušenia s cieľom umožniť rýchly schvaľovací proces Komisie. Rozhodnutia sa prijímajú v lehote počítanej na dni od prijatia úplného oznámenia od členských štátov o štátnej pomoci, ak si to daný prípad vyžaduje. Komisia zriadila osobitnú e-mailovú adresu a telefónne číslo s cieľom pomôcť členským štátom s akýmkoľvek otázkami. S cieľom viac uľahčiť rýchle opatrenia členských štátov je Komisia pripravená poskytnúť vzory založené na predchádzajúcich rozhodnutiach o poskytnutí pomoci spoločnostiam v súlade s existujúcimi pravidlami EÚ o štátnej pomoci.

6. ÚPLNÉ VYUŽÍVANIE FLEXIBILITY EURÓPSKEHO FIŠKÁLNEHO RÁMCA

V súlade so zásadami uvedenými v oddiele 5 by sa mali vykonať ciele fiškálne podporné opatrenia, ktorých cieľom je kompenzovať bezprostredné negatívne sociálno-ekonomické následky vypuknutia nákazy. Medzi tieto opatrenia patrí podpora spoločností v špecifických sektoroch a oblastiach, ktoré zaznamenávajú narušenia výroby alebo predaja, a ktoré sú preto postihnuté obmedzeniami likvidity, čo je prípad najmä malých a stredných podnikov. Opatrenia by mohli zahŕňať:

- daňové opatrenia zamerané na firmy v postihnutých regiónoch a sektoroch (napr. odklad platieb daní právnických osôb, príspevkov sociálneho zabezpečenia a DPH; urýchlené uhradenie štátnych platieb a nedoplatkov; daňové zľavy; priama finančná podpora).
- záruky bankám s cieľom pomôcť spoločnostiam prostredníctvom prevádzkového kapitálu a vývozných záruk, prípadne v kombinácii s opatreniami v oblasti dohľadu.

Tieto fiškálne opatrenia, ako aj opatrenia potrebné na ochranu pracovníkov pred stratou príjmu, sú naliehavé, pretože ich cieľom je podporiť hospodársku činnosť, a mali by sa využiť na zmierňovanie hospodárskeho poklesu. Cieľom dobre koordinovanej fiškálnej reakcie by malo byť kompenzovať pokles dôvery a súvisiace účinky na strane dopytu. Ak budeme konať rozhodne a začneme konať ihneď, pomôže to maximalizovať vplyv našich opatrení a ich neskorší účinok.

Komisia navrhne Rade, aby uplatnila plnú flexibilitu, ktorá existuje vo fiškálnom rámci EÚ, s cieľom pomôcť členským štátom riešiť vypuknutie nákazy COVID-19 a jej následky.

- Pri posudzovaní súladu s fiškálnymi pravidlami EÚ Komisia navrhne Rade, aby nezohľadňovala rozpočtový vplyv jednorazových fiškálnych opatrení prijatých v snahe kompenzovať hospodárske prejavy vírusu COVID-19. Pakt stability a rastu dokáže zohľadniť ciele výnimočné výdavky. Podporné opatrenia, ako napríklad opatrenia, ktoré sú naliehavo potrebné v snahe i) obmedziť a riešiť pandémiu, ii) zabezpečiť podporu v oblasti likvidity pre firmy a hospodárske odvetvia a iii) chrániť pracovné miesta a príjem postihnutých pracovníkov, možno považovať za jednorazové rozpočtové výdavky.

⁷

Dočasný rámec Spoločenstva pre opatrenia štátnej pomoci na podporu prístupu k financovaniu v období súčasnej finančnej a hospodárskej krízy, Ú. v. EÚ C 16, 22.1.2009, s. 1.

- Komisia sa domnieva, že v súčasnej situácii platí flexibilita, ktorej cieľom je riešiť „mimoriadne udalosti mimo kontroly vlády“. Keď má mimoriadna udalosť mimo kontroly vlády zásadný vplyv na fiškálnu situáciu členského štátu, v Pakte stability a rastu sa predpokladá, že členskému štátu sa môže dovoliť dočasný odklon od požadovanej fiškálnej úpravy. V dôsledku toho sa môže táto doložka zároveň vzťahovať aj na mimoriadne výdavky vynaložené na boj proti šíreniu nákazy COVID-19. Doložka sa môže uplatňovať najmä na výdavky na zdravotnú starostlivosť a ciele podporné opatrenia pre firmy a pracovníkov, a to za predpokladu, že sú dočasné a súvisia s vypuknutím nákazy. Keď bude Komisia Rade predkladať návrhy a odporúčania, bude uplatňovať tento prístup.
- Komisia navrhne Rade, aby inštitúcie Únie upravili fiškálne úsilie, ktoré sa požaduje od členských štátov, v súlade s fiškálnymi pravidlami EÚ. Umožnilo by to zohľadňovať špecifickú situáciu jednotlivých krajín, ak by došlo k negatívnemu rastu alebo značnému poklesu činnosti.
- Komisia je pripravená navrhnúť Rade, aby inštitúcie Únie aktivovali všeobecnú únikovú doložku s cieľom umožniť všeobecnejšiu podporu v oblasti fiškálnej politiky. Touto doložkou by sa – v spolupráci s Radou – pozastavila fiškálna úprava, ktorú odporúča Rada, v prípade závažného hospodárskeho poklesu pre eurozónu alebo EÚ ako celok.

7. ZÁVER

Kompenzovanie sociálno-ekonomických účinkov vypuknutia nákazy COVID-19 si vyžaduje rozhodné, včasné a koordinované kroky všetkých aktérov EÚ s rozhodovacími právomocami. V tomto úsilí má zásadný význam promptné vykonanie opatrení uvedených v tomto oznámení. Komisia bude pozorne sledovať aktuálny vývoj situácie. Je pripravená prijať všetky ďalšie nevyhnutné iniciatívy.

Ohlásené opatrenia majú za cieľ riešiť situáciu v takom stave, v akom sa aktuálne nachádza k dnešnému dňu.

Musíme si uvedomiť, že situácia sa každý deň mení a vyvíja. Nemožno vylúčiť, že hospodárske vyhliadky sa ešte zhoršia.

Únia má od poslednej finančnej krízy k dispozícii rozhodné nástroje, ktorých cieľom je podporovať členské štáty a zabezpečovať stabilitu finančných trhov. Poučili sme sa z predchádzajúcich rokov a hodláme konať, pričom využijeme všetky dostupné nástroje. Únia by mala urobiť všetko potrebné na to, aby sa minimalizoval vplyv nákazy COVID-19 a súvisiacich opatrení na obmedzenie šírenia nákazy na našich občanov, spoločnosti a hospodárstva. V rámci našej koordinovanej a rozhodnej reakcie budú k dispozícii aj vnútroštátne opatrenia, ktoré idú nad rámec toho, čo sa spomína v tomto oznámení, pričom pointou je v duchu solidarity konať spoločne a čo najlepšie využiť súbor nástrojov EÚ.